

осознание усвоения учащимися сложных вопросов социально-политического, экономического и культурного развития страны в целом. Благодаря изучению, использованию местного исторического материала ученики могут выйти за пределы учебников, почувствовать исторические события, осмыслить исторические процессы, «прикоснуться» к истории.

Ключевые слова: краеведение, система школьного исторического образования, история родного края, Украинская революция, национальное сознание.

Hladun V. The main features of using the historical and ethnographic materials in the educational process (for example, studying the Ukrainian Revolution 1917–1921)

This article is devoted to the peculiarities of using the historical and ethnographic materials on the lessons of the history of Ukraine on the example of the theme «Our land in the days of the Ukrainian revolution of 1917–1921» It's touche actual questions of modern education and the process of finding an effective combination of methods, means and forms of pedagogical influence on students, awakening in them interest to the knowledge of the world. Using the ethnographic materials is a process of formation national and historical consciousness among the students. In article determined the basic methods and forms of lesson on local lore materials. The most important factors of studying the history of the native land are the assimilation by the students of the most difficult issues of socio-political, economic and cultural development of the country as a whole. Through the studying and using the local historical material students can go beyond textbooks, experience historical events, comprehend historical processes, «touch» the history. That's why particular importance in this process becomes the studying of regional history, especially in the context of national and cultural revival of Ukraine.

The most interesting feature of this article is a practical advices of a new approaches based on the using of reference circuits, flowcharts, mind maps, and more. The article emphasizes that historical facts must be presented in an extremely fascinating way, which allows students to develop theirs skills and critical thinking. Thus, the high efficiency of lessons from the native land, which uses various methods of teaching and work with didactic materials, contribute to the cognitive, practical and valuable experience of students. The education of young people on the best examples of life of the fighters for the establishment of Ukrainian statehood is one of the most important ways of forming the historical memory.

Key words: ethnographic /regional studies, system of school historical education, history of native land, Ukrainian revolution, national consciousness.

Стаття надійшла до редколегії 17.12.2017

УДК 372.41

Катерина ГНАТЕНКО

аспірант кафедри теорії та методики викладання філологічних дисциплін в початковій школі Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна

e-mail: 1992gnatenko@gmail.com

ШЛЯХИ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ НАД ХАРАКТЕРИСТИКОЮ ПЕРСОНАЖА В КУРСІ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті обґрунтовується актуальність проблеми літературного розвитку молодших школярів у зв'язку з падінням рівня читацької культури та зниженням інтересу до літератури. Висвітлено погляди методистів, літературознавців, психологів щодо необхідності спеціальної роботи над образом-персонажем у початковій школі. Представлено та проаналізовано результати дослідження сприйняття художнього твору молодшими школярами. Схарактеризовано шляхи удосконалення методичної роботи над характеристикою персонажів на уроках літературного читання. Висвітлено та охарактеризовано методи та прийоми (бесіда, виразне читання, словесне малювання, драматизація), які доречно використовувати на уроках літературного читання.

Ключові слова: літературне читання, молодші школярі, сприйняття, персонаж, прийом, характеристика, художній твір, розуміння.

У сучасному світі, коли дуже активно розвиваються різноманітні комунікаційні канали, зокрема мережа Інтернет, постає питання про місце та значення читання художньої літератури. Учені різноманітних галузей гуманітарного знання зазнача-

ють, що хоча читання знаходиться в жорсткій конкуренції з іншими мас-медіа, однак художню літературу як певну форму зберігання культурної пам'яті не може замінити ні телебачення, ні Інтернет, ні будь-які інші засоби масової комунікації.

Перед учителями початкової школи постає нелегке завдання – формувати читача вже на перших етапах навчання. Потреби теорії і практики в ефективному вирішенні питань вдосконалення читацької діяльності учнів пов'язані із загальнопедагогічними завданнями виховання і освіти підростаючого покоління, залучення його до традицій вітчизняної культури, творів української та зарубіжної літератури, із завданнями розвитку творчих здібностей особистості, формування культури усного та писемного мовлення. Зменшення частки читаючого населення, призупинення традицій сімейного читання призводить до появи великої кількості некваліфікованих читачів з поверховим сприйняттям твору.

Проведене нами дослідження окремих аспектів сприйняття молодшими школярами художніх творів показало, що більшість опитуваних (70%) не уявляють персонажів, неправильно трактують їхні емоційні реакції і, відповідно, поверхово розуміють художній твір. На нашу думку, відсутність спеціально організованої роботи над сприйняттям образів персонажів негативно впливає на формування вмінь адекватно зрозуміти твір художньої літератури.

Мета статті – полягає в розкритті особливостей використання різних методів та прийомів, спрямованих на поглиблення сприйняття персонажів на уроках літературного читання з метою забезпечення адекватного розуміння твору молодшими школярами.

Одним з ключових моментів у методиці роботи над художнім твором є смислове сприйняття літературних персонажів, яке дозволяє з особливою силою і глибиною здійснювати пізнавально-виховну функцію літератури. Вивчення питань сприйняття і розуміння школярами героїв художніх творів займалося багато вчених (В. Ф. Асмус, М. М. Бахтін, О. О. Ісаєва, В. Г. Маранцман, Б. С. Мейлах, Н. Д. Молдавська, О. Орлова, Л. М. Рожина та ін.). Аналізуючи персонаж, кваліфікований читач виділяє його зовнішній вигляд, місто і час події, своє ставлення до персонажа, звертає увагу на мову героя, ставлення автора до героя, ставлення інших героїв, вчинки персонажа, його мотиви, роль персонажа в смисловому змісті, внутрішній стан персонажа (переживання, думки).

У методиці існують різні шляхи вивчення літературних персонажів: «услід за автором», за образами (коли в центрі уваги – герой твору) та проблемний. У працях багатьох методистів [3] простежується думка про те, що робота над образом повинна йти від цілісного враження про героя до його аналізу, а потім закінчуватися висновками – цілісним розумінням, узагальненням знань про персонаж.

Традиційно питання сприйняття й аналізу образів пов'язані з середньою школою. Сьогодні стало можливим вирішення питання роботи над характеристикою персонажа в початковій школі на якісно новому рівні. У програмі «Літературне читання» 2016 року вказано, що основним завданням аналізу художнього твору в початковій школі є сприймання художнього образу, усвідомлення ідеї твору [5]. На кінець початкової школи учні повинні вміти не тільки називати персонажів твору; визначати події, причини, час і місце подій у творі та як вони пов'язані між собою, а й характеризувати дійових осіб: оцінювати їх вчинки, поведінку, визначати риси характеру персонажів твору (з опорою на перелік назв рис характеру і самотійно).

На відміну від середньої школи, на уроках літературного читання в початкових класах робота над твором завжди відбувається під керівництвом учителя, особливо під час визначення причинно-наслідкових зв'язків між подіями, оскільки самотійно молодшим школярам ще складно визначати мотиви персонажів, їх внутрішній стан, і пов'язане це, перш за все, з віковими особливостями, малим життєвим досвідом. У дослідженнях, що стосуються сприйняття молодшими школярами літературних творів, неодноразово зазначалося, що «інтерес читачів цього віку зосереджений в основному на описуваних подіях, особливо на вчинках героїв, а їх внутрішній світ мало цікавить дітей і мало помічається ними» [8].

На уроках літературного читання в початковій школі предметом розгляду стають лише окремі складові характеристики персонажа, але первинне місце займають вчинок і його мотиви. Розглянемо специфіку виявлення деяких рис характеристики персонажа в дитячій літературі.

Особливе місце у структурі образу займає портретна характеристика. «Маючи за основний предмет художнього зображення взаємодію людини з довкіллям, письменники описують зміни зовнішнього вигляду персонажів у конкретних ситуаціях, у взаєминах між ними. Пильна увага до портретів персонажів ґрунтується на загальній закономірності, згідно з якою внутрішні психічні стани людей відображаються в міміці (виражальні рухи м'язів обличчя), пантоміміці (виражальні рухи всього тіла). Окрім того, одяг людини часто свідчить про її естетичні смаки, риси вдачі, майновий стан, рід занять» [6].

У творах з кола читання молодших школярів опис зовнішності займає значно менше місця, ніж у «дорослій» літературі. У казках, оповіданнях, віршах, які традиційно відносять до читання в початковій школі, такі описи майже відсутні. Герої твору названі переважно по іменах, що відкри-

ває широкі можливості для творчої уяви та зіставлення дитиною-читачем деяких власних рис з наявними в художньому образі. Особливо це характерно для оповідань письменників ХХ століття.

У літературних казках зустрічаються поодинокі характеристики зовнішності, які зазвичай поєднуються з іменем персонажа: так зайчик, герой казки М. Пономаренко «Подарунок», має ім'я Сіра Шубка, а у творі В. Струтинського «Чому рипить сніжок?» іншого зайчика називають «вуханчику», «куцохвостий». Стислі портретні описи в дитячій літературі часто зустрічаються в пізнавальній літературі, де виконують інформативну функцію: «Коли глядь, а край лісу, в посадці, ще одна квітка красується. Два широких листочки, мов зелені долоньки, обхопили високе стебельце з білою китичкою дрібненьких квіточок» (О. В. Буцень «Хитра квітка»);

Зовнішність персонажа додає виразності образу, робить характеристику більш конкретною. Наприклад: «Якось сидів я в парку на лаві. Поряд зі мною читав газету старенький дідусь у солом'яному брилі й барвистій вишиванці. А неподалік грався м'ячиком маленький хлопчик». (А. І. Григорук «Дивовижні імена»). Іноді портретні характеристики несуть відбиток минулого. Ось, наприклад, в оповіданні О. Д. Іваненко «Галочка» зустрічаємо такі рядки: «Все було приготовлено звечора: повний портфель, коричнева форма, чорний фартушок, — все як належить, і, як належить всім семирічним, у цей день Галя прокинулася о шостій годині і вже не дала нікому спати»; «— А чому ти не в класі? — проходячи коридором, спитала її якась учителька в пенсне, висока і, мабуть, строга, бо навіть і не подивилася на Галю». Для того щоб зрозуміти опис зовнішності, читачеві необхідно знати специфіку часу.

Проведене нами опитування показало, що більшість молодших школярів не уявляє героїв художнього твору, або уявляє дуже розпливчато, невиразно. Більше того, для учнів навіть формулювання завдання («описати героя, як його уявляєш») було незвичним, вони постійно уточнювали в учителя, що саме їм треба записати. Спостереження за процесом опитування виявили і той факт, що учні не намагалися звернутися до тексту і пошукати в ньому відповідь.

Аналіз дитячої літератури, з якою стикається молодший школяр, свідчить про те, що сам по собі текстовий матеріал не формує в дітей уміння уявляти персонаж, хоча й передбачає вільну творчу уяву. Без спеціально спрямованої роботи ця компетенція не формується.

У літературознавстві поняття «портрет літературного героя» містить у собі не тільки зовніш-

ні, а внутрішні характеристики, пов'язані із мотивами, думками тощо. У творах дитячої літератури оцінку виявленням характеру, поведінки читачеві зазвичай необхідно робити самостійно. Під час характеристики дійових осіб твору учні оперують тими моральними поняттями, які є в їхньому особистому досвіді. У молодших школярів кількість таких оцінних понять обмежена [7, 92]. Учні дають оцінку героєві, без урахування мотивів його поведінки, умов, в яких він діяв. Скласти повну характеристику персонажа заважає і невеликий обсяг словника.

Аналіз дослідження показав, що без спеціальної роботи учні використовують тільки одну характеристику персонажа і досить категоричні в оцінці проступків. Так, під час роботи над художнім твором О. Буцень «Добрий Василько» учні 2-го та 3-го класів для характеристики головного героя використовували лише одне слово-прикметник (жадібний, злий, хитрий, хвастливий), яке тільки в 50% випадків відповідала рисам персонажа.

Особливе місце в характеристиці персонажа складають емоційно-оцінні прояви: ставлення читача до персонажа, ставлення інших героїв до нього, ставлення автора до героя. Якщо ставлення читача до персонажа виявляється під час першого знайомства з твором у вигляді сміху, сльоз, коментарів тощо, то ставлення до головного героя інших персонажів помічається важче і вимагає від учня певної розумової діяльності. Помилкові оцінки емоційного стану героїв вказують на недостатнє розуміння читачами-початківцями образів-персонажів і твору в цілому.

Аналіз наукових праць та узагальнення педагогічного досвіду дозволили виділити низку методів та прийомів, спрямованих на продуктивну роботу над характеристикою персонажів художніх творів. Бесіда – один з популярних методів, спрямований на освоєння літературного твору і включає в себе і розмову, і дискусію, взаємообмін знаннями, почуттями, думками, емоційними переживаннями. Щоб допомогти дітям зрозуміти твір глибше, учитель постійно демонструє зразки власного міркування, залучаючи учнів до обміну думками. Кожна бесіда чергується з виразним читанням учителя й учнів. Виразне читання вчителя, за словами М. О. Рибнікової, зазвичай передує розбору твору і є основним ключем до розуміння його змісту. Виразне читання учня полегшує процес розбору, підсумовує аналіз, практично реалізує розуміння і тлумачення твору [9].

На уроках літературного читання застосовують прийом вибіркового читання, коли необхідно віднайти певну частину тексту для підтверджен-

ня своїх думок. Для найменших читачів більш продуктивним є послідовний аналіз твору з перечитування, для більш досвідчених – можливість шлях від постановки проблемного запитання до колективного обговорення з цитуванням твору. Під час нашого дослідження в третьому класі продуктивним виявилась така послідовність: постановка запитань, які вимагають глибокого розуміння твору, бесіда з вибіркою читанням, узагальнення думок. Так, під час опрацювання оповідання М. Носова «Огірки» учням було запропоновано поміркувати над наступним: Чому твір закінчується словами: «На душі в Котьки було радісно»? Чому йому було радісно? Автор хотів, щоб ми замислилися. Над чим? Тільки над тим, що красоти – це погано? Але чому ми тоді співчуваємо хлопчику (зазвичай негативні персонажі змальовуються непривабливо)?

Актуальним для початкової школи є використання прийомів словесного і графічного малювання. У дослідженнях психологів (Л. Виготський, В. Мухіна, М. Ніколаєнко та ін.) обґрунтовується ідея про символічну функцію малювання і дитячий малюнок як вид графічної мови. За характеристикою Л. Виготського, дитяче малювання можна розглядати як символізм початкової стадії, що передує символізму другої стадії – письмовому мовленню: «Малювання дитини за психологічною функцією є своєрідною графічною мовою, графічна розповідь про що-небудь» [2]. У початковій школі застосування прийому малювання обмежується віковими можливостями володіння технічними навичками: діти, навіть маючи в уяві яскраві образи, не завжди можуть відтворити їх на папері. Найбільшу складність для дітей викликає створення зображення людей. У нашому дослідженні ми використовуємо розповіді дітей про свої малюнки, що сприяло виявленню певних нюансів їх задумів, уточненню мовленням створеного графічного образу.

Ще одним дієвим прийомом є робота з ілюстрацією. Ілюстрація дозволяє коментувати, тлумачити, пояснювати літературний текст у зорових образах. Саме цією своєю особливістю ілюстрація представляє велику цінність в курсі літературного читання в початковій школі. У нашому дослідженні ми застосували роботу з ілюстрацією під час опрацювання оповідання М. Носова «Огірки». Під час уроку були використані ілюстрації І. Семенова (рисунки 1, 2, 3). Кожна з запропонованих ілюстрацій допомагала учням краще сприйняти та уявити зовнішність персонажів, їх вік, місце дії, стосунки, почуття.

Під час уроку були використані різноманітні завдання: роздивитися ілюстрації та знайти у тексті діалоги, які відповідають зображеному; оцінити зображені почуття та прочитати виразно. Завдання до рис. 3 («Коли це відбувалося: на початку твору чи в кінці? Відповідь доведи») вимагало розуміння як зображених емоцій героїв, так і часу доби. Перспективними як з діагностичної точки зору (для розуміння рівня сприйняття), так і розвиваючої виявились завдання на вибір зображень персонажів з низки запропонованих. У нашому дослідженні під час опрацювання твору М. Носова «Огірки» дітям були запропоновані малюнки із зображенням хлопчиків (різних століть і різних соціальних станів), мами, сторожа. Учні, аргументуючи свій вибір, склали картинку до окремих епізодів.

Необхідно окремо розглянути драматизацію (розігрування ситуацій за прочитаним текстом чи епізодом, інсценізація, мізансценування тощо) як дієвий методичний підхід. За рахунок виразності прийом дозволяє наочно виявити рівень сприйняття і розуміння епізоду. Найбільш продуктивна частина драматизації – це підготовка, коли учні обговорюють постановку частини, або усього твору. Обговорення під керівництвом учителя вимагає постійного звертання до тексту та його аналізу. Однак не зважаючи на позитивні сторони,

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

драматизація не часто зустрічається в початковій школі. Широке використання цього прийому обмежує сором'язливість дітей, недостатня виразність мовлення, крім того, драматизація вимагає взаємодії «акторів», яку складно очікувати від молодших школярів. Для вчителя цей прийом затратний з точки зору використання часу. Однак ефективність і корисність драматизації для дітей неможна заперечувати.

Результативним узагальнюючим прийомом є перегляд мультфільмів, художніх фільмів, вистав за художнім твором. Однак необхідно врахувати те, що застосування на уроках літературного читання інших видів мистецтв вимагає усвідомлення їх специфіки. Майже всі постановки є інтерпретацією художнього твору, баченням режисера, сценариста тощо. Ступінь відхилення від початкового тексту може бути різна. На жаль, поки немає ґрунтовної монографії, яка б розглянула різноманітні постановки саме з точки зору методичного використання в початковій школі для поглиблення розуміння творів дитячої літератури. У нашому дослідженні після опрацювання твору М. Носова «Огірки» учням було запропоновано перегляд художнього фільму «Фантазери» (1965), який дозволив учням, співпереживаючи героєві, краще зрозуміти художній твір. Завдяки емоційному впливу, відбулася конкретизація літературних образів.

Дорослий глядач обов'язково зверне увагу на дивовижну режисерську роботу, завдяки якій гра дитини-актора викликає справжнє здивування. Використання фільму в навчальному процесі більш продуктивно в напрямку його порівняння з літературним твором. Учні відповідають на запитання «Що спільне у творі й фільмі, а що змінилося у фільмі? Як ви гадаєте, чому відбулися такі зміни?»

Про ефективність використання описаних методичних шляхів свідчить значне збільшення кількості молодших школярів, які почали розуміти твори, прочитані самостійно, на концептуальному рівні.

Уміння детально уявити картину, створену словами, допомагає глибшому розумінню. Формування цього вміння вимагає спеціальної роботи педагога, який скеровує сприйняття дитини-читача. Молодші школярі не можуть самостійно включитися в творчий процес, їх уява ще не діє за законами художнього мислення: уява не веде учнів до спроби створення нових образів. Наведений перелік прийомів, звичайно, не є остаточним, однак наше дослідження дозволяє стверджувати, що вказані шляхи методичної роботи допомагають глибше проникнути у твір.

Перспективи подальших досліджень полягають в реалізації методичних підходів в практиці роботи шкіл України.

Список використаних джерел

1. Hnatenko K. I. General questions of the character description work at the lessons of literary reading in primary school. *European Journal of Humanities and Social Sciences*. Vena, 2017. — № 1. — pp. 50—52, DOI: 10. 20534/EJHSS-17-1-50-52.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк. / Л. С. Выготский. — М : Просвещение, 1991. — 90 с.
3. Голубков В. В. Методика преподавания литературы / В. В. Голубков. — М: Учпедгиз, 1962. — 497 с.
4. Липаев А. А. К методике анализа действующих лиц литературного произведения / А. А. Липаев. // Литература в школе. — 1950. — № 2. — С. 37—47.
5. Літературне читання. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2–4 класи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>.
6. Літературознавчий словник-довідник [Електронний ресурс] // Академія. — 2007. — Режим доступу до ресурсу: http://shron.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovyk-dovidnyk.pdf.
7. Маранцман В. Г. Интерпретация художественного произведения как технология общения с искусством / В. Г. Маранцман // Литература в школе. — 1998. — № 6. — С. 90—98.
8. Рожина Л. Н. Психология воспитания литературного героя школьниками / Л. Н. Рожина. — М: Просвещение, 1977. — 392 с.
9. Рыбникова М. А. Очерки по методике преподавания литературного чтения: Пособие для учителя. / М. А. Рыбникова. — М: Просвещение, 1985. — 288 с.

References

1. Hnatenko K. I. General questions of the character description work at the lessons of literary reading in primary school. *European Journal of Humanities and Social Sciences*. Vena, 2017. — № 1. — pp. 50—52. DOI: 10. 20534/EJHSS-17-1-50-52 (eng).
2. Vygotskij L. S. (1991) *Voobrazhanie i tvorcestvo v detskom vozraste: Psihologicheskij ocherk*. [Imagination and Creativity in Childhood: A Psychological Sketch]. М. : Prosveshhenie, 90 (rus).
3. Golubkov V. V. (1962) *Metodika prepodavaniya literatury*. [Methodology of teaching literature]. М. : Uchpedgiz, 472 (rus).
4. Lipaev A. A. (1950) *K metodike analiza dejstvujushhih lic literaturnogo proizvedeniya* [To the method of analysis of the actors of the literary work]. *Literature at school*, № 2, 37–47 (rus).
5. *Literaturne chytannia. Navchalna prohrama dla zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv 2–4 klasy* (2016) [Literary reading. Educational program for secondary schools 2–4 classes]. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. Available at: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html> (ukr).

6. Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk (2007) [Literary dictionary-reference book]. Available at: http://shron.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovnyk-dovidnyk.pdf (ukr).
7. Marancman V. G. (1998) Interpretacija hudozhestvennogo proizvedenija kak tehnologija obshhenija s iskusstvom [Interpretation of a work of art as a technology of communication with art]. Literature at school, № 6, 90–98 (rus).
8. Rozhina L. N. (1977) Psihologija vospitanija literaturnogo geroja shkol'nikami [Psychology of education of a literary hero by schoolchildren]. М. : Prosveshhenie, 392 (rus).
9. Rybnikova M. A. (1985) Oчерки по методике преподаvanija literaturnogo chtenija [Essays on the method of teaching literary reading]. М. : Prosveshhenie, 288 (rus).

Гнатенко Е. И. Пути методической работы над характеристикой персонажа в курсе литературного чтения в начальной школе

В статье поясняется актуальность проблемы литературного развития младших школьников в связи с падением уровня читательской культуры и снижением интереса к литературе. Освещены взгляды методистов, литературоведов, психологов о необходимости специальной работы над образом-персонажем в начальной школе. Представлены и проанализированы результаты исследования восприятия художественного произведения младшими школьниками. Охарактеризованы пути совершенствования методической работы над характеристикой персонажей на уроках литературного чтения. Освещены и охарактеризованы методы и приемы (беседа, выразительное чтение, словесное рисование, драматизация), которые уместно использовать на уроках литературного чтения.

Ключевые слова: восприятие, литературное чтение, младшие школьники, персонаж, понимание, приём, художественное произведение.

Hnatenko K. Ways of methodical work on character profile in course of literary reading in the primary school

The article grounds a relevance of the problem of a literal development of primary school pupils connected with the decline of the level of reading culture and reduction of the interest to the literature. Teachers of primary school face a difficult task – to form the reader already at the first stage of education. The needs of theory and practice in effective solution of the issues of improving pupils' reading activity which are related to the general pedagogical tasks of care and education of the younger generation, to draw their attention to the works of Ukrainian and foreign literature, with the tasks of creativity development of the individuals, the formation of the culture of oral and written speech. Portrait characteristic (description of appearance) in works from primary school pupil's sphere takes much less place then in the "adult" literature. Such descriptions are almost absent in the fairy-tails, stories, poems which are traditionally relegated to the primary school reading. Heroes of the story are mainly called by names, and it offers exciting possibilities for artistic imagination and child-reader can confront some of his own features with features of the character. It is especially typical for the stories of the writers of the XX century. Analysis of scientific works and generalization of pedagogical experience allowed us to distinguish a number of methods and techniques oriented to efficient work with character profiles of the fictions. Conversation – is a one of the popular methods which is oriented to literary work mastering. Every conversation is rotated with expressive reading of the teacher and pupils. The technique of selective reading is used at the literary reading lessons, and it is used with a purpose to find an answer for raised question, content, separated text fragment; slowly reading of the needed text fragments with a purpose to get new information. The technique of oral and graphical drawing is current and relevant to be used at primary school. One more efficient technique is a work with an illustration. It allows us to comment, interpret, and explain literary text in visual images. An effective generalization technique is a watching of cartoons, theatrical films, and performances based on the fiction. However, it is necessary to take into account the fact that the attraction of other types of art requires understanding of their specifics.

Keywords: artistic work, character, junior perception, literary reading, reception, schoolchildren, understanding.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2017